



**Nauicula siue speculum fatuoru[m] Prestantissimi  
sacraru[m] literaru[m]**

**Geiler von Kaysersberg, Johannes**

**Argentorati, 24. Jan. 1513**

42 Celestia [con]temnentiu[m] [et] mundana desiderantiu[m]. Nole.  
Mundana magnificare: gaudia celestia p[er]uifacere.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70346](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70346)

## Celestia continentium

la opa nō occultāt/s; irridēdo z diffamādo alijs manifestāt: qđ frequēs  
ter faciūt laici z alijs subditi. Et qđ igit agā inq̄s: Hoc qđ alijs duo fi  
lj egerūt: qđ palliū imposuerūt humeris suis: z incedētes retroisū ope  
rucrūt verēda patrio sui: faciesq; eorū auerse erāt: z p̄tis virilia nō vis  
derūt. Vade z tu quoq; fac sifr. Sic tibi rep̄bēabilia magistrorū facta  
displicant/q̄ten<sup>o</sup> mēs tua a seruāda magisterij reuerētia nō recedat.  
Sic p̄positoꝝ tuorū mala displicāt/ vt tñ bec ab alijs occultes/factus  
iudices: z venerās magisteriū nolis videre qđ regis. Nec vide si placz  
in Greg. xv. mora. §. lxiij. Rogem<sup>o</sup> diim.

Sab. sancto Pasche. xiiij. April. Mane hor. vi.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl. i. Festa diei.

**Q**uadragesima secunda turba stultoz est: celestia gaudia p̄tē  
nentiū/ z gaudia mūdāna desiderātiū (Benū; g narrē/ ver  
acht narrē/ vñ freud narrē) nō frustra eos tribz noibz appel  
lo. s. p̄tentātes/ p̄tēnnētes/ gaudētes. Dimosci hi p̄nt duabz  
nolis. Prima est: magnificare gaudia mūdi/ z in eis velle p̄tētari: qđ (be  
nū; g narrē) Secda nola est: paruifacere gaudia celestia/ z ea deo velle re  
linq̄re: qđ (veracht narrē) S; vnicō tibi vis eos appellari sicut z p̄cedē  
tes vocabulo. Voca qđ eos ābos (freud narrē) in cōi/ eo qđ vterq; stulte  
se habet circa gaudia. Sic circa gaudia celi ea p̄tēnēdo: ille circa gau  
dia mūdi ea appetēdo. Utrosq; hos b. Paul<sup>o</sup> egregie in hodierna epi  
stola p̄monēfacit/ vt fatuitates illas abijciāt z mūdāna p̄tēnnāt/ cele  
stia appetāt. Frēs (in q̄t) si p̄surrexistis cū ch̄o/ qđ sursum sunt q̄rite. i.  
desiderate: vbi ch̄is est in dextera dei sedēs. q. d. Nolite celestia bona  
p̄tēnnere. Que sursum sunt sapite: nō qđ sup terrā. i. in bonis terrenis  
nolite finē ponere/ ea celestibz p̄eligen do. Ecce qđ apte z p̄grue horū fa  
tuorū due nole hodie tractant: qđ ab Ap̄lo ita exp̄sse quatiunt. Videas  
mus qđ clari<sup>o</sup> has nolas z p̄ricularius.

Prima igit nola est: gaudia mūdāna hui<sup>o</sup> vite magnificare/ z eis i  
h seculo p̄tentū esse velle. Nō desunt plane hmoi fatui/ qđ vellēt eē p̄ten  
ti h seculo z eis gaudijs: z ipm aliqñ etiā tactare nō erubescūt. Gran  
dis hec p̄niciosa stulticia. plane p̄nitiosa: qđ eim hmoi sunt/ in statu dā  
natōis sunt. Quippe qđ deū sup oia nō diligūt aruore p̄cupiscētie: qđ  
tñ facere tenent: sicut m̄grī deducūt dist. xx viij. terij. q̄libet eim creatur  
ra rōnalis magis d; p̄cupiscere z desiderare deū: h est magis velle deū  
esse suū summū p̄modū z bonū/ q̄ qđcūq; aliud p̄modū: z magis vel  
le carere q̄cūq; p̄modo tpali aut eterno q̄ deo/ vt suo obiecto b̄tifico  
**M**agis eim inter oia p̄moda delectabilia vel honesta desiderare d; z  
velle felicitatē/ q̄ qđcūq; aliud bonū suū: et magis velle carere q̄cū  
q; p̄modo z delectatōe/ q̄ p̄petua b̄titudine. Idē ēr Ludulp<sup>o</sup>. S; z  
ad huc aduertere libeat/ quāta stulticia sit bis mūdi gaudijs p̄tentum



esse velle. Aperti quoque oculos tuos (o fructus nati) ita enim eos sepe appellabo. Et deinde inquit quale sit hoc gaudium quod ita magnificas et clarum sole videbis quod indignum est valde quod in ipso corde tuo occupare velis et eo frui. Et quod est inquit gaudium hoc quod tu vituperas/paruifacis et floccipedis: ego vero magnifico et appeto: quod est? Ipsum est primo mixtum non purum: secundo momentaneum: tertio maledictum. Horreda sunt que dicis: sed nisi ita esse videris non credas. Ausculta et ostendam. Est primo mixtum et non purum: mel et fel/mel et aculeus. Benedictus deus qui vberibus huius seculi aloem alluit/ut sic abiacta ret: quasi enim vniuersum mundum relinquerem? et in gaudijs eius non perirem? nisi id sua gratia effectum esset: ut nulla huius seculi gaudia essent pura: sed omnia permixta tristitia: nullum pulmentum purum: sed mixtum (Trullum in uof) vel (knoplet muof) ex duplici legumine sepe pinguis ordeum cum pisce. Planc autem pinguis corde/aut corpe/aut utroque. Dic o superbe non cruciaris cura et subditorum sollicitudine: taceo de cruce de qua Bern. loquitur. O ambitio ambitientium crux est. Nonne et auarus gradem laborem habet in acquirendo/ timore in custodiendo/ et in amittendo labore. Inde macri et pallidi. Et curiosus et gulosus nonne ex actibus suis turpibus leduntur/ in corpe decubitant/ et in nauseam cadunt. Sed ais: scio hec corporis damna et tristitias puenire poterimus. Esto/ non tamen recesso. Est aculeus et pinguis ordeum/ cuius punctioem euadere non poteris: sciam loquor et cor. primum: hoc mordet/ illa rodit: velis nolis: precipue si lumen fidei per te magna omnium detris affuerit. Denique putas ne viator gaudere poterit quod de rectitudine vie dubitare non vtiq. Et ecce nemo scit an amore vel odio sit dignus. Quale mihi gaudium (ait Tobias) quod in tenebris sedeo: Sed quod animam et corpus pduco: cum vtriusque in gradis piculo sit constitutum. Gauderem in hoc seculo cui quod alteri sillem esse dixerem/ quod fatuo illic de quo per similitudinem in Barlaam dicitur/ et a me aliqui audistis: sed repetere non erubescam/ quod vobis utile esse repetitum non ignoro. Et inquit quod fugatus ab unicorni/ se in baratram precipitauit: et arbustula quadam apprehendens/ base quadam lubrica et instabili fixit pedes. Respiciens vero vidit duos mures/ vnum album et alium nigrum/ incessanter radicem arbustule quam apprehenderat corroderes et iam prope erant ut ipsam absunderent. In fundo autem baratram vidit draconem terribilem/ spirantem ignem/ et apertis ore ipsum deuorare cupientes. Super basem vero ubi pedes tenebat: vidit quatuor aspidum capita inde proceduntia. Eleuans autem oculos vidit eriguum mellis in ramis illius arbustule: oblitusque piculi in quo erat positus/ seipsum ad mel comedendum puerit. Unicornus mortis tenet figuram: quod hominem semper persequitur. Baratram vero mundus est/ omnibus piculis plenus. Arbustula vniuersi cuiusque est vita: quod per horas diei et noctis quasi per murum album et nigrum incessanter consumitur/ et incisioni appropinquat. Basis quatuor aspidum corpus est ex quatuor elementis constitutum: quibus inordinatis corporis pro pago dissoluitur. Draco terribilis est os inferni/ cunctos deuorare cupiens. Dulcedo



## Celestia contemnentium

ramusculi/delectatio fallax mundi qua multi decipiunt detinenturqz/ne  
in pñti dñi tps adest z facultas dat/clamēt ad dñm: z toto corde con-  
4 uertant ad illū. Est scdo gaudiū hui⁹ mundi momētaneū. Pone cēt  
etiā pur: tñ breuissimū est. Instar pñcti (ait Job) gaudiū hypocrite. i.  
mundi. Bene hypocrita mundus. Hypocrita splendet foris/ intus sor-  
der: qd in specie pollicet/ in xitate nō pstat. Et utiqz mundus talis: cui  
esse talem oēs mundi amatores q̄runt. Quotquot ego noui/ oēs di-  
cūr: plen⁹ infidelitate mundus est. Et ita est: ideo mirat̄ Psalmista cur  
y hoies adhuc mūdo seruiāt. Filij hoim vsqzquo graui corde: vt qd  
diligitis vanitatē z q̄ritis mendaciū: Vere mendaciū: menti tibi mū-  
dus/ pacē/ gaudiū/ q̄rem/ z reliq̄ talia sercenta: z nullū eoz pstat: sed  
ecōtra inq̄rem/ anxiatē/ sollicitudinē/ z bimōt innumera. Huius se-  
culi siue mūdi gaudiū instar puncti est: durat ad momētū in luxuria/  
crapula zc. mox euanet. Sed esto duret etiā p totū vite tue tps: qd tñ  
possibile nō est. Quid q̄s h totū tps ad eternitatē q̄ subsequē: qm̄ mille  
anni añ oculos tuos (o dñe deus me⁹) sicut dies besterna q̄ p̄terij: est  
sicut gutta ad totū mare. Habituri sunt boni z mali tristitia z gaudi-  
um/ aut h aut in futuro. Sed boni sciētes qz gaudiū pñtis vite est bre-  
ue: transit em̄ mundus z cupiscētia/ igit̄ z gaudium eius: et gaudiū  
future vite est lōgum: q̄ iustitia p̄ligūt in pñti/ z gaudium in futuro.  
Nam fin Augu. Sapia sc̄toꝝ est h tempalr cruciari/ z alibi in eternū  
s delectari. Est tertio gaudiū huius mūdi a deo maledictū. Ne vobis  
diuitibz q̄ h habetis solatōem vestrā. Et qdē iuste maledictum est a  
dño: cū sit puatiuū glē/ inductiuū pene eterne: z signū maxime nedum  
j stulticie/ sed insanie. Nonne videt̄ tibi h gaudiū qd in h mūdo habet̄  
gaudiū esse freneticoz: Frenetici infirmitatē suā nō cognoscunt: z ris-  
dēt qñ amici eoz plorat z tristant: qz cognoscūt infirmitatē ipoz ma-  
Z gis qz ipimet. Numqz sic mūdant gaudēt: z amicus eoz. Cuius dñs  
flet p eis. Compatit̄ (ait Bern.) dei fil⁹ z plorat: bñ panit̄ z ridet. Est  
z itaqz insania magna/ qz stulticia est gaudiū stulto. Prou. iij. Est gau-  
diū h pene eterne illatū. Extrema gaudij luct⁹ occupat. Vere ita ē: ri-  
sus huius seculi cito v̄ret̄ in fletū sempiternū. Ne vobis q̄ nūc ridet̄  
qz lugebitis z flebitis. Bula z satietas in esuriē. Ne vobis q̄ nūc satu-  
rati estis. Ebrietas in sitim. Dimitte Lazary vt intingat digitū zc. Ut  
qd igit̄ gaudes stulte gaudio magno hui⁹ seculi: nescis quis ei⁹ finis.  
Dic mihi qd facis dñi peccas z gaudeas: Et qd factor: inq̄s. Audi frat̄:  
la sum tibi cū gaudio ad te suspendēdū in infernali patibulo torques:  
acino gladiū ad te interficiēdū: z ligna p igne eternali fouendo ad tui  
p̄bustionē q̄geris: z qdē sciēter z gaudēter facis/ dum in pctō gaudes.  
Nōne stulticia bec ē: z q̄ ei⁹ p̄parāda: Quid scalpis te o scabiose stultez:  
qz me delectat. Nescis qz z eternus dolor seq̄t: dñi scalpis gaudes/ s̄z fi-  
nis erit angustia z dolor. O fatuelle piscicule cibū sumis cū hamo: et



vt auricula granū cum laq̄o: z cū gaudio q̄s tñ dolor mortis seq̄t. Uis  
derat laq̄os z hamos in h̄ gaudij mūdani esca prudēs ille Psalmista:  
ideo eādem maximope vitare curauit. Audi z vide auertētem faciem 3  
ab hac gaudij esca. Renuit solari aia mea. Et cur ita o Dauid: Plāe  
qz mors in olla. Liba a dño maledict̄ est: z quō māducare: Sed nūq̄  
qd vis/ vt sine oīni delectatōe sim⁹ in h̄ seculo. Et q̄s sine delectatōe  
uiuere possēt: s̄olo frater vt nō gaudeas/ s̄ ne in mūdo gaudeas. In **A**  
q̄ aut vis vt gaudeā: In eo in q̄ ego. In q̄ gauisus es: Memor fui  
dei/ z delectatus sum. Gaudere in dño sp̄: itēz dico gaudete. Et q̄ pa  
cto id fieri poterit/ vt de deo gaudeā: Hoc pacto si de beneficis dei  
gaudere visus fueris/ quēadmodū egeni de bonis diuitū merito gau  
dēt. Gaude de incarnatōe/ vt infirmus de p̄patōe medicinē. De nati  
uitate: vt infirm⁹ de p̄ntia medici. De apparitōe: vt cec⁹ viso lumine.  
De p̄dicatōe z p̄uersatōe: vt discipul⁹ de doctrina magistri. De victo  
riosa passione: sicut vir de victoria pugilis sui. De sacramētoꝝ institu  
tōe z r̄tute: sicut sauius de curatōe. De gl̄osa resurrectōe: sicut seru⁹  
de dñi exaltatōe. De mirabili ascensione: sicut catholicus de interdicti  
amotōe. Hoc modo aut alio memor sis dei: z delectare in eo/ aut dele  
ctari desidera. Concupiscat aia tua desiderare iustificatōes/ si eas des  
siderare neq̄s/ z sufficit tibi: qz desiderū paup̄ez exaudiuit dñs. Sed  
ad p̄positū vñ digressi fuimus redeamus. Habes ecce q̄ merito gau  
diū huius mūdi sit fugiēdum: qz in dño maledictū: qz infanie frenetis  
ce signū/ z eterne pene illatiū. Sed z ideo iuste maledictū/ qz eterni  
gaudij p̄uatiū. S̄z timeo qz paz h̄ moueat: si q̄dem p̄ nibilo reputas  
terrā desiderabilē. Hec est nimis

Secūda nola hoz̄ stultoz̄: parui facere eterna gaudia. Sed hec in/ **i**  
q̄ nō curas/ sed parui facis: nec sine gr̄adi stulticia. Dñō q̄so hec par  
uifacere audes/ q̄ tam p̄ciosa reputata sunt ab optimis rez̄ estimatori  
bus: Ecce Zacheus dimidiū bonoz̄ p̄ eis dedit/ apli oēm substanti  
am: sic z eremite sc̄ti relinq̄ntes mūdū/ habita z h̄nda. Quid dixi sub  
stantiā: cū etiā sanguinē/ corp⁹ z vitā tradidere apli z sc̄ti martyres: z q̄  
dē in maximo numero. Paul⁹ h̄ erit amputatōe capitis: Petr⁹ mar  
tyrio crucis/ cute Bartholome⁹/ Vincenti⁹ z Laurētī assatōe r̄c. Et q̄  
dē sic emerūt a suo patre dilectissimo dño deo: q̄ vtiq̄ vt est verisimil  
le eos decipere noluit/ cū sit amic⁹ fidelissim⁹ z ver⁹. Fateor vulgatū pro  
uerbiū est: malā mercedē distrahere z v̄dere optz cum bonis amicis.  
Hoc q̄dē ver⁹ est de his q̄ falsi z ficti z nō veri amici sunt emētū. Nō  
sic h̄ nō sic. Vultis vno v̄bo exp̄mā p̄ciositatē hui⁹ gl̄e/ a mūdani p̄tē  
pte. Ip̄am ip̄emet gl̄am suis charissimis amicis erit crucis ignomi  
na. Ip̄e inq̄ sapiētissim⁹ mercator. Libis dñs/ q̄ decipi nō poterat: q̄  
summa increata sapiā. decipere nō voluit: qz sūma r̄itas z bonitas. Gl̄a  
de nūc/ z adhuc esto stult⁹: z floccip̄dito eterna gaudia a tātia z tātuz



## Sacra loca prophanantiū

- 2 appreciata. Nouerāt nimirū qz non sunt p̄digne passionē ad futurā  
glam/ q̄ reuelabit in nobis. Magna plane glā corpis: tāta em̄ corpis  
claritas erit z splēdor/ vt iustoz pulchritudo (fm Ansel.) solis pulchri  
tudini/ q̄ septēpl̄r q̄ est mō fit splēdidior/ adequabit. Nam si celū ap̄  
rurē/ totus mūdus ille vni<sup>o</sup> corpis claritatē glōsi sustinere nō possit.
- 3 Et qd de glā anime putas fiet: cum fm Augu. de libe. arbi. tanta sit  
pulchritudo iusticie/ tanta sit iucūditas eterne lucis: vt etiā si nō lice  
ret in ea amplius manere q̄ vni<sup>o</sup> diei hora/ p̄ h̄ solū innumerabiles  
anni huius vite/ pleni delictis/ z etiā cū omni affluētia tpaliū honorū  
4 recte meritoq̄ p̄temnerat. Noli igit̄ adhuc p̄temnere eterna. Exau  
di exaudi igit̄ o frat̄ adhortantē Aplm: quēcūq̄ modū ab initio sua ver  
ba in hodierna eplā posita recitau. Si p̄surrexistis cū Eb̄o/ q̄ sursum  
sunt q̄rite: vbi ch̄s est in dextera dei. q̄ sursum sunt sapite: nō q̄ super  
5 terrā: mortui em̄ estis: z vita vestra abscondita est cū Eb̄o in deo. Nō  
efficiamur aut maneamus stulti: vt hāc tātam aiet corpis glam post  
habeam<sup>o</sup> caductis his rebz/ p̄ q̄ tot milia scōz vitā suā tradiderūt z dū  
rissimos cruciat<sup>o</sup> sunt p̄pessi. Abijciam<sup>o</sup> z p̄tēnam<sup>o</sup> h̄ momētancum/  
mixtū z maledictū hui<sup>o</sup> mūdi gaudiū/ eterne gaudiū p̄uatiuū/ penēq̄  
eterne illatiuū. Quinimmo ei dorsum x̄tam<sup>o</sup>: licētiam (vt d̄) accipia  
mus: abscondamur ab hui<sup>o</sup> diei luce/ q̄ ad pacē mūdanoz ē: z p̄sepelia  
mur Eb̄o in deo/ in abscondito faciei sue/ a p̄turbatōe hoim: q̄ten<sup>o</sup> uide  
digni efficiamur cū eo in nouissimo die resurgere: z glam nāscisci eter  
nā. Ad quā p̄ducat nos Iesus.

### In festo Pasche. xv. Aprilis: post p̄adiū hor. xi.

Stultoz infinitus est numerus. Eccl̄s. i. Euangelium breuiter.

**Q**uadragesimatertia turris: sacra loca p̄phanantiū. Qui faci  
unt tumultus in ecclesijs/ z officia diuina impediūt (K̄ arch  
narrē) Dinoscunt aut̄ septē nolis/ em̄ptis in officina libri se  
rti decretaliū. in. c. decet domū. a Grego. papa. x.

- D** Prima nola est: in eccl̄a pctā p̄mittere aut peccādi occasionē p̄stare:  
Sunt q̄ mala intentōe eccl̄as ingrediunt: quatenus videlicet illic femi  
nas videant: z eas ad sui amorem alliciant. Grande hoc delictū: loc<sup>o</sup>  
h̄ institutus est ad lucrandū aias/ nō ad p̄dendū. Sed z irreuerenter  
se habent in loco sacro dum corde iam mechant. Qui em̄ viderit mu  
lierē ad p̄cupiscēdū/ iā mechat<sup>o</sup> est: ait dñs. Et vrinā solū corde z non  
turpissimo ope aliqñ in talibz locis hec fierēt: qd vbi factū fuerit/ si p̄  
blicū est/ loc<sup>o</sup> erit recōciliād<sup>o</sup>: z sacrilegiū necessario cū illa circūstantia  
p̄stēdū. S; vtz sola cogitatōe peccās teneat circūstantiā loci p̄stiteri.  
Vidēt qdā dicere q̄ sic. Rūdit Gabriel q̄ nō. Cogita de hoc: grādis  
stulticia z insania: illic vbi est ventia pctōz postulāda/ peccādi dare oc  
casionē aut pctā p̄mitti.